

KATILIM BANKALARI İLE MEVDUAT BANKALARININ FİNANSAL PERFORMANSLARININ KARŞILAŞTIRILMASI¹

Dr.Öğr. Üyesi Merve Tuncay²

ÖZET

5411 sayılı düzenlemeyle birlikte Türkiye’de faizsiz sistem kapsamında faaliyet gösteren bankaların statüsü de mevduat bankaları gibi kabul edilmiş ve bu kurumlar katılım bankaları adıyla faaliyete devam etmişlerdir. Bu gelişme alternatif bankacılık sistemi sunma amacı taşıyan faizsiz bankaların rekabet edebilirliklerinin artırılması yönünde önemli bir adım atmıştır. Ayrıca Vakıf Katılım Bankası ve Ziraat Katılım Bankası’nın sisteme dâhil olması katılım bankacılığı hizmetlerinin devlet eliyle yürütülmesini ve katılım bankacılığının daha da gelişmesini sağlamıştır.

Bu çalışmanın amacı; Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankaları ile mevduat bankalarının finansal performansları çeşitli göstergeler açısından 2016 yılı için istatistiksel olarak karşılaştırmaktır. Analiz için 22 bankanın yıllık finansal tablo verileri, kullanılarak elde edilen sermaye yapısı, kârlılık ve aktif kalitesine ilişkin oranlar bağımsız örneklem t-testi ve Mann Whitney-U testi ile incelenmiştir.

Sonuç olarak, istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte kârlılık, aktif kalitesi ve özsermaye oranı açısından mevduat bankalarının, kaldıraç ve aktif büyüme oranı açısından da katılım bankalarının daha yüksek performans gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca, aktif büyüklüğü mevduat bankalarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ve daha yüksek ortaya çıkmıştır. Çalışmada, Türkiye’deki düşük kârlılık oranlarına rağmen katılım bankalarının aktiflerinin dünyadaki örnekleriyle benzer şekilde mevduat bankalarından daha hızlı büyümesi dikkat çekicidir. Analiz bulgularının, kâr maksimizasyonu amacını taşıyan mevduat bankalarının aksine, katılım bankalarının, faizsiz finans ilkeleri kapsamında toplanan fonların reel ekonomiye kazandırılması suretiyle ihtiyaç duyan birimlere dağıtılması ve kârın yanı sıra zararın da paylaşılması amaçlarıyla örtüştüğü söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankacılığı, Mevduat Bankacılığı, Bağımsız Örneklem t-testi, Mann Whitney-U Testi.

COMPARISON OF FINANCIAL PERFORMANCE OF PARTICIPATION BANKS AND DEPOSIT BANKS

ABSTRACT

Along with the Banking Law regulations No. 5411, banks operating under the interest-free banking system in Turkey have been just like the deposit banks and these institutions have continued to operate as “participation banks”. This development has taken an important step towards increasing the competitiveness of interest-free banks having the aim of offering an alternative banking system. Moreover, the inclusion of the Vakıf Participation Bank and Ziraat Participation Bank in the system enabled that participation banking services are handled by the government and helped participation banking develop further.

The purpose of this study is to statistically compare the financial performance of commercial banks and participation banks operating in Turkey in 2016 by various indicators. The financial ratios regarding capital structure, profitability and asset quality that are obtained from the annual financial statement data of 22 banks are analyzed by the independent samples t-test and Mann-Whitney U test.

As a result, despite being statistically insignificant, deposit banks are found to have higher level of profitability, asset quality and equity ratios while participation banks perform better in terms of leverage and asset growth ratios. In addition, asset size is statistically significant and higher in deposit banks. It is an interesting finding that despite their low level of profitability, assets of participation banks

¹ Bu çalışma, 9-11 Mart 2018 tarihlerinde Mardin’de düzenlenen “İKSAD 1. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi”nde “Türkiye’de Faaliyet Gösteren Katılım Bankaları ile Mevduat Bankalarının Finansal Göstergelerinin Karşılaştırılması” adıyla sunulmuş olan özet bildirden geliştirilmiş ve yeniden düzenlenmiştir.

² Cumhuriyet Üniversitesi, mtuncay@cumhuriyet.edu.tr

grow faster than the deposit banks similar to the other examples worldwide. It can be said that the findings of the study overlap with the aim of participation banks namely transferring funds collected to the units needed under the interest-free finance principles and sharing losses besides profits to the contrary of deposit banks which are aiming to maximize profit.

Key Words: Participation Banking, Deposit Banking, Independent Samples t-test, Mann Whitney-U Test.

1.GİRİŞ

Dünyada faizsiz bankacılığın temelleri, Dr. Ahmad Alnajar tarafından 1963 yılında Mısır'daki Mit Ghamar kasabasında geleneksel bankacılığa alternatif olarak ve Almanya'da faaliyet gösteren bir tasarruf bankasından esinlenilerek geliştirilmiştir. Girişimin başarılı olmasını takiben, faizsiz çalışan yeni bankalar kurulmuştur. İslami hassasiyetleri tam anlamıyla gözetilen ilk banka ise, genel merkezi Cidde'de bulunan ve 1974 yılında kurulan İslami Kalkınma Bankası (Islamic Development Bank) olmuştur (Amba ve Almukharreq, 2013: 83). İslami Kalkınma Bankası'nın amacı, üye ülkeler arasında şeriat kurallarına uygun biçimde ekonomik ve sosyal gelişimi desteklemek olup, faaliyetleri Dünya Bankası'na benzer şekilde gerçekleşmektedir. İslami Kalkınma Bankası'nın kuruluşu, dünyanın ilk özel İslami bankasının kurulmasına da zemin hazırlamış ve 1975 yılında Dubai İslam Bankası kurulmuştur (Alrifai, 2015: 102). Kuruluşundan günümüze dek faizsiz bankacılık oldukça hızlı gelişmiş ve bu durum sistemin uygulanabilirliğinin ve geçerli bir model olup olmadığının hem uygulamacılar hem de ekonomistler açısından sıklıkla gündeme gelmesine yol açmıştır. Bugün sadece İslami ülkelerde değil diğer ülkelerde de gittikçe yaygınlaşan bir uygulama haline gelmiştir (Milhem ve İstaiteyeh, 2015: 27-28). Hatta, İran'da 1979'dan itibaren, Sudan'da da 1991'den itibaren geleneksel bankacılık sistemi kaldırılarak yerine tamamen İslami kurallara dayalı faizsiz bankacılık sistemi uygulamaya koyulmuştur (Atar, 2017: 1040-1041).

Sistemin kuruluşundan günümüze kadar, İslam ülkelerinin yanı sıra Batı Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'da toplam 700'den fazla İslami kuruluş faaliyete geçmiş ve yaklaşık 2 trilyon dolarlık bir aktif büyüklüğüne ulaşmıştır (Alrifai, 2015: 102). Yine de faizsiz bankacılığın ortaya çıkışı ve gelişmesindeki en büyük neden olarak, Körfez ülkelerindeki petrol üretimi dolayısıyla ortaya çıkan fon fazlasının değerlendirilmesi ihtiyacı olduğu gösterilmektedir. Hatta 2017 yılı verilerine göre; İslami finansal sistemin yaklaşık %42,3'lük kısmını Körfez İşbirliği Konseyi ülkeleri oluşturmaktadır (Atar, 2017: 1039). Bugün, küresel faizsiz finans sistemi, küresel finans varlıklarının yaklaşık %2'sini oluşturmakta ve sistemin temel piyasalarını Katar, Endonezya, Suudi Arabistan, Malezya, Birleşik Arap Emirlikleri, Türkiye, Bahreyn, Kuveyt ve Pakistan gibi ülkeler temsil etmektedir. Batıda ise, İngiltere yaklaşık 4 milyar dolarlık faizsiz bankacılık varlıklarıyla bölgenin en geniş faizsiz piyasasını oluşturmaktadır (TKBB, 2016).

Sakarya ve Kaya (2013) İslami bankacılığın küresel krizden daha az olumsuz etkilenmesi sonucu, güçlü bir alternatif olarak gündeme geldiğini belirtmektedir. Aynı şekilde, aktif büyüklüğü açısından dünyada geleneksel bankacılık sistemiyle kıyaslandığında çok küçük kaldığı için geleneksel bankacılık sistemiyle rekabet edebilir

halde olmamasına rağmen daha hızlı büyüme göstermesine de dikkat çekmektedirler. Bu yönüyle katılım bankacılığı sisteminin geleceğinin daha pozitif olduğunu belirtmektedirler (Sakarya ve Kaya, 2013: 2-3). Amba ve Almukharreq (2013) da küresel finans krizinde İslami bankaların kârlılık düzeylerinin geleneksel bankalardan daha yüksek ve istikrarlı seyretmesinin ideal bankacılık modeli olarak riskin yanı sıra kârı da paylaşan İslami bankacılık yaklaşımının dikkatleri üzerine çektiğini belirtmektedir.

İslami finansın krizlere daha az duyarlı olmasının altında, risk paylaşımı esasına dayanarak faaliyetlerini sürdürmesi yüzünden kaldırılma düşmesi ve hem kurumlar hem de müşteriler açısından daha iyi bir risk yönetimi sağlamanın olduğu öne sürülmektedir. Bunun dışında, geleneksel bankacılığa kıyasla İslami finansın daha istikrarlı olmasının temel nedenleri; İslami finansın spekülasyonu engelleyen düzenlemeler içermesi, finansmanın aktif temelli olması ve tamamen teminat altına alınması ve sağlam etik ilkelere dayanması gösterilmektedir (Kammer ve diğ., 2015: 8). Sistemin dayandığı ilkeler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Di Mauro ve diğ., 2013: 11):

1. Faiz yasaktır. Bu yüzden de İslami bankalar, reel sektördeki risklere maruz bırakan sözleşmeler kullanmak ve karşılığında etkin bir risk yönetimi sunmak zorundadır.
2. Hem kâr hem de zarara ortak olunmalıdır. Finansal işleme taraf olanların kazanca olduğu kadar risklere de ortak olması, aşırı kâr ve zararların ortaya çıkmasını önlemektedir.
3. Belirsizlik veya spekülasyon yasaktır. Bununla birlikte işlemin taraflarına işlem hakkındaki tüm şartlar net bir şekilde izah edildiyse risk almaya izin verilmiştir.
4. İşlemlerin aktiflere dayandırılması gereklidir. Dolayısıyla her finansal işlem tanımlı bir varlıkla ilişkilendirilmekte ve bu durum İslami bankaların reel ekonomiyle bağlantılı kalmalarını sağlamaktadır.

Yukarıdaki maddeler incelendiğinde, faizsiz sistemi geleneksel sistemden ayıran en önemli maddelerin aslında 2. ve 3. maddeler olduğu görülmektedir. Çünkü hem kâra hem zarara ortak olunması, önceden tanımlı bir getiri elde edilmesini önlemekte ve riskin paylaşılmasını sağlamakta, böylece sadece fon talep eden tarafın değil, fon arz eden tarafın da ekonomik faaliyetlere ve projelere dolaylı olarak katılıp, getirisini bu yolla elde etmesini sağlamaktadır. Böylece faizsiz bankacılığın amacı olan paradan para kazanılmasının önüne geçilmiş olmaktadır. Ayrıca, spekülatif işlemlerin de yasaklanması, yatırım sürecine iki tarafın da dahil olmasını, böylece paranın bağının ekonomiyle hiçbir zaman kopmamasını ve özellikle son küresel krizin arkasında yatan sorun olan finansal balonların oluşumuna engel olmaktadır. Yoksa sistemde sadece faizin yasak oluşu ve yapılan işlemlerin aktiflere bağlı oluşu maddeleri geçerli olsaydı, çeşitli düzenlemelerle geleneksel sistemle aynı sonucu doğuracak araçlar üretmek mümkün olacak, bu da sistemi geleneksel sistemden farklılaştırmayacaktı.

Türkiye’de ise faizsiz bankacılık sistemi, 1983 yılında “Özel Finans Kurumları (ÖFK)” adıyla ülkenin bankacılık ve ekonomik gündemine girdikten sonra, 1985 yılında faaliyete geçen ilk kurum, Albaraka Türk olmuştur. 1999 yılındaki 4491 sayılı düzenleme ile ÖFK’ların da Bankacılık Kanunu kapsamına alınması olumlu bir gelişme

olsa da, bu süreç boyunca “banka” teriminin hala kullanılmamasının ÖFK’ler aleyhine haksız rekabete yol açtığı, ulusal ve uluslararası işlemlerde diğer bankalar gibi değerlendirilmeyerek hem güven hem işlemler açısından sıkıntılara yol açtığı iddiasıyla “Katılım Bankası” teriminin gündeme geldiği görülmektedir (Hazıroğlu, 2016). 01.11.2005 tarihli ve 25983 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu düzenlemeleriyle bu kurumların faaliyetleri diğer mevduat bankaları gibi kabul edilmiş, bu kurumlardaki hesaplar da diğer mevduat bankaları gibi TMSF güvencesine alınmış ve “katılım bankaları” adıyla sistem gelişmeye devam etmiştir. Bu bankaların faiz esası yerine kâr zarar ortaklığı prensibi üzerine çalışması, faiz hassasiyeti gereği faizli çalışan bankacılık sistemine dâhil olmak istemeyen grupların sermayelerinin de finansal sisteme kazandırılmasını sağlamaktadır.

Sistemin Türkiye’de yer bulması, faiz hassasiyeti dolayısıyla atıl kalan fonların sisteme kazandırılması, petrol zengini Arap sermayesinin de ülkeye kazandırılması, İslam dininin ülkede baskın olması, 24 Ocak kararlarıyla birlikte başlayan liberalizasyon süreci ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nın kurulması gibi çeşitli nedenlere bağlanmaktadır (Kalaycı, 2013: 55-56).

BDDK’nın 2014 tarihindeki 6046 sayılı kararıyla Ziraat Katılım Bankası’nın, (BDDK, 2014) 2015 tarih ve 6205 sayılı kararıyla da Vakıf Katılım Bankası’nın kuruluş izni almasıyla da (BDDK, 2015) Türk katılım bankacılığı sistemine kamu kaynaklı kurumlar da dâhil olmuştur. Böylece 2017 sonunda Türkiye’de, 34 mevduat, 13 kalkınma ve yatırım, 5 de katılım bankası olmak üzere toplam 52 banka faaliyet göstermektedir (TBB, 2017b).

2016 sonu itibariyle Türk finans sisteminin aktif büyüklüğü bakımından yaklaşık %81’ini oluşturan bankacılık sektöründe, toplam aktiflerin GSYH’a oranının yükseliş trendi gösterdiği ve 2016 yılında 1,05 olarak gerçekleştiği görülmektedir (BDDK, 2017). Katılım bankaları aktif büyüklüğü açısından sektörün %5’ini, krediler açısından %4’ünü ve mevduatlar açısından %6’sını oluşturmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1: 2016 yılında Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bankaların Sektör Payları (%)

	Aktifler	Krediler	Mevduat
Mevduat Bankaları	90	90	94
Kamu	30	30	31
Özel	35	36	38
Yabancı	25	24	25
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	5	6	-
Katılım Bankaları	5	4	6
Sektör Toplamı	100	100	100

Kaynak: TBB, 2017a: 21

5411 sayılı düzenlemeye göre, ülkemizde faaliyet gösteren katılım bankaları, özel cari hesap ve katılım hesabı gibi araçlarla fon toplamakta ve bu fonları finansman desteği, kar-zarar ortaklığı, finansal kiralama, mal karşılığı vesaikin finansmanı, akreditif, teminat mektubu ve diğer faizsiz finansal hizmetler adı altında ihtiyaç duyan

birimlere kullandırmaktadır (Parlakkaya ve Çürük, 2011: 399). Diğer bir fon toplama yöntemi ise SPK'nın önce 2010 daha 2013 yılında düzenlediği tebliğlerle ülkemize giren ve “sukuka benzer bir enstrüman olarak” sunulan “kira sertifikaları” olmuştur. 2011 yılında ilk kez Kuveyt Türk Katılım Bankası tarafından, sonrasında Türkiye Finans Katılım Bankası tarafından ve 2012 yılından itibaren de hazine tarafından sukuk ihraçları gerçekleştirilmeye başlamıştır (Tekin, 2017: 167; Akten Çürük, 2013: 143). Dolayısıyla faizli sisteme alternatif teşkil edememesi durumunda bile faiz hassasiyeti olan gruplardan da fon sağlanarak finansal sistemin derinleşmesi ve kullanılan araçlar bakımından da çeşitlilik sağlanması açısından katılım bankaları finansal sistemde yine de önemli bir işlev üstlenmektedir.

Diğer yandan, mevduat bankalarıyla rekabet edebilir hale gelmek için benzer ürünlerin sunulabilmesi gerekliliği, her ne kadar reel ekonomik faaliyetlerle daha bütünleşik çalışsa da faizsiz çalışan bankaları da kredi, likidite ve piyasa istikrarsızlığına dayalı risklere açık hale getirmektedir (Amba ve Almukharreq, 2013: 84; Milhem ve Istaiteyeh, 2015: 28).

Bu çalışmada da, Türkiye için henüz mevcut sistemi ikame edebilecek bir sistem olarak kabul edilemese bile atıl fonların kazandırılması ve sunduğu farklı ürün gruplarıyla çeşitlilik kazandırmak suretiyle mevcut sistemin tamamlayıcısı olarak rol oynayan katılım bankalarının, kamu kaynaklı iki katılım bankasının da dâhil olduktan sonraki finansal göstergelerinin mevduat bankalarıyla karşılaştırılması amaçlanmıştır. Dolayısıyla toplam 22 banka için analiz dönemi olarak 2016 yılı ele alınmıştır. Bu sayede mevcut literatüre ampirik olarak katkı sağlanması ve araştırmanın ilerideki çalışmalara ışık tutması beklenmektedir.

2.LİTERATÜR TARAMASI

Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde katılım bankalarının mevduat bankalarıyla rekabet edebilirliği ve performans karşılaştırılması konusunun çeşitli yöntemler ve parametrik olmayan veya parametrik yaklaşımlarla ele alındığı görülmektedir. Çalışmalarda birbiriyle örtüşen ve çelişen bulgulara rastlanmakta ve belirgin değerlendirmeler yapılmadığı görülmektedir. Bu durum, performans karşılaştırılmasında net bir yargıya varmaktan kaçınmayı, analiz yapılan şartları dikkate almayı ve yeni çalışmalarla konunun zenginleştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Aşağıdaki bölümlerde Türkiye’de ve uluslararası literatürde konuyu ele alan çalışmaların bir kısmı incelenmektedir.

2.1. Katılım bankaları ile mevduat bankalarını karşılaştıran Türkiye’deki çalışmalar

Türkiye’de katılım bankaları ile geleneksel bankaların finansal performansını karşılaştıran ilk çalışmalardan biri olan Özgür (2007), veri zarflama analizi ile 2001-2005 döneminde faaliyet gösteren bankaları mevduat toplamı, personel giderleri, faiz ve/veya kâr payı giderleri, krediler ve faiz ve/veya kâr payı gelirleri açısından değerlendirmiştir. Analizinde bu iki grup bankanın benzer faaliyet göstermekle birlikte

işlem şekillerinin farklı olmasının performanslarını farklılaştırdığını gözlemlemiştir. Diğer yandan bu banka gruplarının ekonomideki gelişmelerden farklı yönde etkilendiklerini de ortaya koymuştur. Buna göre; mevduat bankalarına kıyasla genel ekonomik gidişattan daha az etkilendikleri ve daha etkin faaliyet gösterdikleri belirtilmektedir.

Parlakkaya ve Çürük (2011) faizsiz ve geleneksel bankaların faaliyet amaçlarının farklılığının finansal göstergelerine yansıyor yansımadığını ölçmek amacıyla, 2005-2008 yılları arasında Türkiye’de faaliyet gösteren toplam 28 bankadan elde edilen 23 farklı finansal oranı kullanarak lojistik regresyon analizi ve t-testi uygulamışlardır. Kârlılık göstergesi olarak, aktif kârlılık oranı, özsermaye kârlılık oranı, kâr marjı ve mevduat kârlılığı oranları kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre; ele alınan göstergelerden net kar/ faaliyet karı, krediler/toplam aktifler ve mevduatlar/toplam aktifler oranlarının bankalar açısından ayırt edici işlev üstlenebildiği görülmüştür. Ayrıca kâr marjının katılım bankalarında daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Bağcı (2013), ticari bankalar ile katılım bankalarının kârlılık göstergelerini 2003-2011 dönemi için TOPSIS yöntemi ile karşılaştırmıştır. Kârlılık göstergesi olarak; aktif kârlılığı, özkaynak kârlılığı, net faiz geliri/toplam aktif ve vergi öncesi kâr/pasif toplamı oranları kullanılmıştır. Ayrıca, özkaynak/toplam aktif, takipteki krediler/toplam krediler, toplam krediler/toplam aktif oranları kullanılmıştır. Araştırmasında tüm bankalar içerisinde katılım bankalarının daha yüksek kârlılık değerlerine ulaştıkları tespit edilmiştir.

Katılım bankaları ile mevduat bankalarının finansal performanslarını değerlendiren bir başka çalışma Doğan (2013)’ın çalışması olmuştur. Bu çalışmada, 2005-2011 dönemi için, 4 katılım ve 4 mevduat bankasına ait kârlılık, likidite, risklilik, borç ödeme gücü ve sermaye yeterlilik oranları t-testi ile incelenmiştir. Analiz bulguları, kârlılık için bankalar arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermekle beraber mevduat bankalarının likidite, borç ödeme gücü ve sermaye yeterliliği gibi oranlarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Sakarya ve Kaya (2013), 2005-2012 döneminde, mevduat ve katılım bankalarının iş modelleri, likidite, etkinlik, aktif kalitesi, kredi riski ve kârlılık açısından performansını panel veri analizi ile incelemiş ve analiz sonucunda katılım bankalarının daha yüksek özkaynak ile çalıştıklarını ortaya koymuştur. Bununla birlikte katılım bankalarının mevduat bankalarından etkinlik ve kârlılık açısından anlamlı olarak farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Gökalp (2014), 2005-2013 döneminde katılım bankaları ile ticari bankaların kriz öncesi ve sonrasındaki kârlılıklarını karşılaştırmıştır. Analizde 2005-2007 arası kriz öncesi, 2008-2013 arası kriz sonrası dönem olarak belirlenmiş ve 32 ticari ile 4 katılım bankasının aktif kârlılığı ile özkaynak kârlılığı üzerindeki ölçülen banka kârlılığı, sermaye yapısı, aktif kalitesi, bilanço yapısı, likidite ve maliyet yönetimi oranları, bağımsız örneklem t-testi ve eşleştirilmiş t-testi yöntemleri ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda iki banka türünün de krizden olumsuz etkilenmekle birlikte katılım bankalarının daha fazla etkilendiği tespit edilmiştir. Analize göre katılım bankalarının

krizden daha az etkilenmek için aktif kalitesi, sermaye yapısı ve likidite oranlarına dikkat etmeleri gerekmektedir.

Buğan (2015), Türkiye’de faaliyet gösteren 21 mevduat 4 de katılım bankasının 2006-2012 dönemindeki etkinliklerini veri zarflama analizi ile değerlendirmiştir. Analiz sonucunda katılım bankalarının mevduat bankalarına kıyasla daha kısıtlı kaynaklara sahip olmakla birlikte kaynaklarını daha etkin kullandıkları ve sürekli büyüme eğilimi gösterdikleri görülmüştür.

Gülen (2015), kamu bankaları ve özel bankaların finansal performanslarını karşılaştırmak üzere 2001 krizi öncesi ve sonrasını temsilen 1990-2000 ve 2002-2012 dönemleri için Gri İlişkisel Analiz yöntemini uygulamıştır. Analizde kârlılık ölçütü olarak, net dönem kârı/ özkaynaklar ve vergi öncesi kâr/toplam aktif oranı kullanılmıştır. Ayrıca sermaye yeterlilik, aktif kalitesi ve likidite oranlarının kullanıldığı analiz sonuçlarına göre, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na (TMSF) devredilen bankalarda kriz öncesinde çöküş süreci başlamıştır. Kriz öncesi dönemde de kamu bankalarının beklenenden daha düşük performans sergilediği tespit edilmiştir.

Eyceyurt Batır ve Güngör (2016)’ün çalışmasında ise, katılım bankaları ile mevduat bankalarının kârlılık belirleyicileri küresel kriz dönemleri de kukla değişken şeklinde dikkate alınarak 2005-2014 dönemi için üçer aylık finansal tablo verileri panel veri analizi ile irdelenmiştir. Araştırmada kârlılık göstergesi olarak, aktif kârlılığı, özkaynak kârlılığı ve vergi öncesi kârlılık ele alınmıştır. Bulgular iki banka grubunun kârlılıkları üzerinde aynı unsurların aynı düzeyde etkili olmadığını göstermiştir. Kredi, aktif büyüklüğü, pazar yoğunluğu, enflasyon, GSYH ve döviz kuru gibi değişkenlerin mevduat bankalarının kârlılığına anlamlı etkileri gözlenirken, aynı şey katılım bankaları için söylenememektedir. Toplanan mevduatlar ise mevduat bankaları değil katılım bankalarının kârlılıkları üzerinde anlamlı bir etkiye yol açmaktadır. Ayrıca kriz dönemlerinin banka kârlılıkları üzerinde anlamlı etkileri olduğu tespit edilmiştir.

Pehlivan (2016) da katılım bankalarının Türkiye ekonomisindeki yeri ve önemini ortaya koymak amacıyla 2006-2014 yıllarındaki finansal tablo verilerinden elde edilen aktif toplamı, toplanan fonlar, kullanılan fonlar, özkaynak, net kâr, personel ve şube sayısı gibi finansal büyüklükler ve kârlılık, gelir-gider ile sermaye yeterlilik oranları, geleneksel sistemde faaliyet gösteren bankalarla karşılaştırarak değerlendirmiştir. Buna göre, katılım bankalarının bankacılık sektörü içindeki payı toplam aktif, özkaynak, toplanan ve kullanılan fonlar açısından hedeflenenin altında olmakla birlikte büyüme eğilimi göstermektedir. Aktif ve özkaynak kârlılığının ise son yıllarda düşme eğiliminde olduğunu belirtmektedir.

Bildirici Çalık ve Aygün (2017) önceki çalışmalardan farklı olarak Türkiye’deki katılım bankaları ile geleneksel bankaların performanslarını Basel III kriterleri açısından karşılaştırmıştır. Analiz için Basel III öncesi dönem olarak 2010-2012 ve Basel III dönemi olarak 2013-2015 yılları ele alınarak 10 geleneksel, 2 katılım bankasının mali tablo verileri t-testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda Basel III düzenlemelerinin her iki banka grubunun finansal oranlarında da değişmelere yol açtığı görülmüştür. Ayrıca Basel III öncesi dönemde geleneksel bankaların, aktif kârlılık, fiyat/kazanç, hisse başına

kar, kredilerdeki büyüme, piyasa değeri/defter değeri, öz kaynak/krediler, öz sermaye büyüme ve öz sermaye kârlılık oranları; katılım bankalarının ise krediler/toplam aktifler, net faiz gelirlerindeki büyüme ve toplam giderler/toplam gelirler oranlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Basel III döneminde ise geleneksel bankaların fiyat/kazanç, fiyat/nakit akışı, hisse başına kar, krediler/toplam aktifler, piyasa değeri/defter değeri, öz kaynak/krediler oranlarının; katılım bankalarının da net kar büyümesi ve öz sermaye büyümesi oranlarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

2.2. Katılım bankaları ile mevduat bankalarını karşılaştıran yabancı çalışmalar

Amba ve Almkharreq (2013), Körfez İşbirliği Konseyi'ne üye ülkelerdeki 27 İslami ve 65 geleneksel bankanın 2006-2009 dönemindeki (2006-2007 kriz öncesi dönem ve 2008-2009 kriz dönemi olmak üzere) göstergelerini, finansal krizin kârlılık üzerindeki etkisini incelemek üzere t-testi ile karşılaştırmıştır. Performans ölçütü olarak, aktif kârlılığı, özkaynak kârlılığı ve net faiz marjı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda finansal krizin iki banka türü için de olumsuz etkilerinin olduğu, istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte kriz döneminde İslami bankaların daha yüksek kârlılık düzeylerinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kriz döneminde İslami bankaların sermaye yapılarının, geleneksel bankaların ise likidite ve kaldıraç oranlarının daha güçlü olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, İslami bankacılığın tüm göstergeler açısından kriz dönemini geleneksel bankalardan daha rahat atlattığına dair güçlü bir bulguya ulaşamadıklarını belirtmektedirler.

Ng'ang'a (2013), Kenya'da faaliyet gösteren 5 geleneksel, 2 İslami bankanın 2009-2012 dönemi için sermaye yapısının özkaynak kârlılığı üzerine etkisini regresyon analizi ile incelemiştir. Araştırma sonuçları, geleneksel bankalarda tüm finansal yapı değişkenlerinin finansal performans üzerinde etkisi olduğunu gösterirken, İslami bankalarda sadece aktiflerle finansal performans arasında ilişki olduğunu göstermiştir.

Meero (2015) da Körfez ülkelerindeki 8 İslami, 8 geleneksel bankanın 2005-2014 dönemindeki özkaynak kârlılığı, aktif kârlılığı, toplam yabancı kaynak/toplam aktif oranı, özkaynak/toplam aktif oranı ve yabancı kaynak/özkaynak oranı gibi göstergelerini t-testi ile karşılaştırmıştır. Analiz sonucunda, sermaye yapısından bankaların benzerlik gösterdiğini ve tüm bankalarda aktif kârlılığının finansal kaldıraç üzerinde negatif, özkaynak/aktif oranı üzerinde pozitif etkisi olduğunu tespit etmiştir.

Milhem ve Istaiteyeh (2015), Ürdün'de 2009-2013 döneminde faaliyet gösteren 13 geleneksel, 3 İslami bankayı ele alarak t-testi ile kârlılık, likidite, risk, ödeme gücü ve etkinliği ölçen 13 finansal oranı karşılaştırmıştır. Araştırma sonuçları, Ürdün'deki İslami bankaların geleneksel bankalara kıyasla daha düşük kârlılık, risk ve etkinliğe, daha yüksek likiditeye sahip olmakla birlikte sadece kârlılık açısından bu farklılığın anlamlı olmadığını göstermiştir.

Aman, Sharif ve Arif (2016), Pakistan'da faaliyet gösteren 5 İslami, 15 geleneksel bankanın performansını 2008-2013 dönemi için t-testi ve basit regresyon yöntemi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda İslami bankaların iş modeli ve faaliyet etkinliği

açısından geleneksel bankalardan daha düşük performans gösterdiği ancak, aktif kalitesi ve hisse fiyatlarının volatilitesi açısından daha iyi durumda olduğunu tespit etmişlerdir.

Bitar, Hassan, Pukthuanthong ve Walker (2016), İslami ve geleneksel bankalarda farklı sermaye yapılarının kârlılık üzerindeki etkisini karşılaştırmalı olarak incelemiştir. 1999-2013 dönemi için 33 ülkeden 116'sı İslami banka olmak üzere yaklaşık 656 bankanın yıllık mali tablo verileri regresyon analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları daha sağlam sermaye yapılarının kârlılık üzerinde olumlu etkileri olduğunu ve bu etkinin geleneksel bankalarda daha güçlü ortaya çıktığını göstermiştir.

Uddin, Ahsan ve Haque (2017), Bangladeş'te faaliyet gösteren 5 İslami, 5 geleneksel bankanın 2010-2014 dönemindeki sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, yönetim kalitesi, kazanç düzeyi ve likidite pozisyonlarını t-testi ile karşılaştırmıştır. Analiz sonuçları yönetim kalitesi dışındaki faktörler açısından bankalar arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir.

3.METODOLOJİ

Bu çalışmada 2015 yılından sonra Vakıfbank Katılım ve Ziraat Katılım Bankaları da dahil olduktan sonra katılım bankaları ile mevduat bankalarının performanslarını karşılaştırmalı olarak incelemek ve Türkiye'de yapılan benzer araştırmalara ampirik olarak katkı sağlamak amaçlanmaktadır. Analiz için 5 katılım, 17 mevduat bankası olmak üzere toplam 22 bankanın (Tablo 2) 2016 yılına ait yıllık mali tablo verileri kullanılmıştır. Veriler, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ile Türkiye Katılım Bankaları Birliği'nden (TKBB) elde edilmiş ve gerekli sınamalar yapıldıktan sonra, t-testi ve Mann Whitney-U testi ile incelenmiştir. Faaliyet gösteren katılım bankası sayısının mevduat bankası sayısından oldukça düşük olması ve veri yetersizliğinden dolayı sınırlı bir dönemin incelenebilmiş olması çalışmanın kısıtlarını oluşturmaktadır.

Tablo 2: Analizde Ele Alınan Bankalar

İsim	Tür	İsim	Tür
Akbank T.A.Ş.	Özel Mevduat Bankası	Türkiye İş Bankası A.Ş.	Özel Mevduat Bankası
Albaraka Turk Katılım Bankası A.Ş.	Katılım Bankası	Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.	Katılım Bankası
Anadolubank A.Ş.	Özel Mevduat Bankası	Odea Bank A.Ş.	Türkiye'de Kurulu Yabancı Mevduat Bank.
Citibank A.Ş.	Türkiye'de Kurulu Yabancı Mevduat Bankası	Şekerbank T.A.Ş.	Özel Mevduat Bankası
Denizbank A.Ş.	Türkiye'de Kurulu Yabancı Mevduat Bankası	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	Özel Mevduat Bankası
Finansbank A.Ş.	Türkiye'de Kurulu Yabancı Mevduat Bankası	Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.	Katılım Bankası
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	Türkiye'de Kurulu Yabancı Mevduat Bankası	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	Kamu Mevduat Bankası
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	Kamu Mevduat Bankası	Vakıf Katılım Bankası A.Ş.	Kamu Katılım Bankası

HSBC Bank A.Ş.	Türkiye’de Kurulu Yabancı Mevduat Bankası	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	Özel Mevduat Bankası
ICBC Turkey Bank A.Ş.	Türkiye’de Kurulu Yabancı Mevduat Bankası	Ziraat Bankası A.Ş.	Kamu Mevduat Bankası
ING Bank A.Ş.	Türkiye’de Kurulu Yabancı Mevduat Bankası	Ziraat Katılım Bankası A.Ş.	Kamu Katılım Bankası

Analizde hesaplanan oranlar ve hesaplanış şekilleri Tablo 3’te gösterilmiştir:

Table 3: Analizde Dikkate Alınan Göstergeler

Kod	Değişken Adı	Hesaplanışı
ROA	Aktif Kârlılığı	Net Kâr / Toplam Aktif
ROE	Özkaynak Kârlılığı	Net Kâr / Özkaynak
EPS	Hisse Başı Kâr	Net Kâr / Hisse Senedi Sayısı
CAPADEQ	Sermaye Yeterliliği	Özkaynak/Toplam Mevduat
STRUCTURE	Özkaynak Oranı	Özkaynak / Toplam Aktif
LEVERAGE	Finansal Kaldıraç	Toplam Yabancı Kaynak / Toplam Aktif
SIZE	Firma Büyüklüğü	Aktiflerin Doğal Logaritması
AQUALITY	Aktif Kalitesi	Toplam Kredi / Toplam Mevduat
ASSETG	Aktif Büyüme Oranı	$(Aktifler_t - Aktifler_{t-1}) / Aktifler_{t-1}$

Araştırmada ele alınan her bir gösterge açısından kurulan sıfır hipotezi ve alternatif hipotez aşağıdaki gibidir:

H_0 : Türkiye’deki mevduat bankaları ve katılım bankaları arasında ilgili değişken açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

H_1 : Türkiye’deki mevduat bankaları ve katılım bankaları arasında ilgili değişken açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

4.BULGULAR

Herhangi bir ayırım yapılmadan ele alınan tüm bankaların analiz dönemindeki tanımlayıcı istatistikleri incelendiğinde, ortalama özkaynak kârlılığının (0,09464) ortalama aktif kârlılığından (0,00964) çok daha yüksek gerçekleştiği ve hisse başı kârın yaklaşık %33,95 olduğu görülmektedir. Sermaye yeterliliğinin (0,17005) ve özkaynak oranının (0,10218) oldukça düşük düzeylerde seyrettiği ve aktiflerin önemli bir kısmının özkaynak dışı fonlarla (0,89782) finanse edildiği göze çarpmaktadır. Aktif kalitesinin ortalama 1,08405 düzeyinde gerçekleşmesi, sektörde toplanan fonların etkin olarak kullanıldığını göstermektedir. Sektörde ortalama aktif büyümesi önceki döneme göre %42,71 olarak gerçekleşmiştir. Diğer yandan ortalama değerler incelendiğinde, tüm kârlılık (ROA, ROE, EPS), sermaye yeterliliği (CAPADEQ), kaldıraç (LEVERAGE), aktif büyüklüğü (SIZE) ve aktif kalitesi (AQUALITY) oranlarının mevduat bankalarında, özkaynak oranı (STRUCTURE) ve aktif büyüme oranının (ASSETG) ise

katılım bankalarında daha yüksek gerçekleştiği görülmektedir. Aktif kalitesi oranın katılım bankalarında daha yüksek olması toplanan fonlarının tamamına yakınının kredi olarak aktarıldığını göstermektedir (Tablo 4).

Tablo 4: Tanımlayıcı İstatistikler

	Minimum			Maksimum			Ortalama			Standart Sapma		
	T	M	K	T	M	K	T	M	K	T	M	K
ROA	-0,015	-0,015	0,004	0,024	0,024	0,011	0,0096	0,0104	0,0068	0,0076	0,0083	0,0029
ROE	-0,152	-0,152	0,022	0,177	0,177	0,139	0,0946	0,1001	0,0758	0,0695	0,0753	0,0464
EPS	-0,005	-0,005	0,000	2,027	2,027	0,244	0,3395	0,4160	0,0794	0,5641	0,6227	0,1024
CAPADEQ	0,098	0,115	0,098	0,289	0,233	0,289	0,1700	0,1718	0,1638	0,0431	0,0320	0,0750
STRUCTURE	0,069	0,073	0,069	0,187	0,159	0,187	0,1021	0,1012	0,1054	0,0266	0,0194	0,0468
LEVERAGE	0,813	0,841	0,813	0,931	0,927	0,931	0,8978	0,8987	0,8946	0,0266	0,0194	0,0468
SIZE	15,359	15,919	15,359	19,739	19,739	17,697	17,8781	18,211	16,745	1,4081	1,3445	1,0491
AQUALITY	0,636	0,636	0,891	1,642	1,642	1,220	1,0840	1,1080	1,0024	0,2140	0,2311	0,1269
ASSETG	-0,229	-0,229	0,006	4,431	0,249	4,431	0,4271	0,1200	1,4712	1,0505	0,1186	1,9935

Not: T: Tüm Bankalar, M: Mevduat Bankaları, K: Katılım Bankaları'nı ifade etmektedir.

Seçilmiş göstergelerin katılım bankaları ve mevduat bankaları arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini doğru tespit edebilmek için uygun analiz yönteminin tanımlanması önem taşımaktadır. Bunun için öncelikle verilerin normal dağılım dağılmadığı, Kolmogorov-Smirnov testi ile homojenlikleri de tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Normalite sınaması sonucu anlamlılık değerleri incelendiğinde, EPS (0,038) ve ASSETG (0,000) dışındaki değişkenlerin anlamlılık değerlerinin 0,05'ten büyük olması bu değişkenlerin incelenen dönem için normal dağıldığını göstermektedir (Tablo 5).

Tablo 5: Kolmogorov-Smirnov Testi

		ROA	ROE	EPS	CAPADEQ	STRUCTURE
N		22	22	22	22	22
Normal Parametreler ^{a,b}	Ortalama	0,00964	0,09464	0,33955	0,17005	0,10218
	Std. Sapma	0,007607	0,069592	0,564170	0,043193	0,026626
En Uç Farklar	Mutlak	0,155	0,235	0,300	0,119	0,185
	Pozitif	0,111	0,159	0,300	0,119	0,185
	Negatif	-0,155	-0,235	-0,271	-0,091	-0,128
Kolmogorov-Smirnov Z		0,729	1,102	1,407	0,558	0,868
Asymp. Anlamlılık (2-kuyruklu)		0,663	0,176	0,038	0,914	0,438
		LEVERAGE	SIZE	AQUALITY	ASSETG	
N		22	22	22	22	
Normal Parametreler ^{a,b}	Ortalama	0,89782	17,87818	1,08405	0,42714	
	Std. Sapma	0,026626	1,408106	0,214088	1,050514	
En Uç Farklar	Mutlak	0,185	0,146	0,138	0,476	
	Pozitif	0,128	0,098	0,137	0,476	
	Negatif	-0,185	-0,146	-0,138	-0,289	
Kolmogorov-Smirnov Z		0,868	0,687	0,648	2,235	
Asymp. Anlamlılık (2-kuyruklu)		0,438	0,733	0,795	0,000	

a. Test dağılımı normal.

Anova testi ile yapılan homojenlik sınaması sonuçlarına göre, anlamlılık değerleri 0,05'ten büyük olan ROA (0,288), ROE (0,617), SIZE (0,417) ve AQUALITY

(0,391) değişkenleri homojen dağılmıştır (Tablo 6). Dolayısıyla bankalar arasındaki göstergelerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere, hem normal hem de homojen dağılım gösteren ROA, ROE, SIZE ve AQUALITY değişkenlerine parametrik bir test olan bağımsız örneklem t-testi, diğer değişkenlere de parametrik olmayan bir test olan Mann Whitney-U testi uygulanmıştır.

Tablo 6: Varyansların Homojenliği Sınaması

	Levene İst.	df1	df2	Anl.
ROA	1,192	1	20	0,288
ROE	0,258	1	20	0,617
EPS	5,849	1	20	0,025
CAPADEQ	4,609	1	20	0,044
STRUCTURE	4,416	1	20	0,048
LEVERAGE	4,416	1	20	0,048
SIZE	0,686	1	20	0,417
AQUALITY	0,769	1	20	0,391
ASSETG	84,416	1	20	0,000

Bağımsız örneklem t-testi sonucunda elde edilen grup istatistikleri Tablo X'te gösterilmektedir. Buna göre, mevduat bankalarının ROA (0,01047), ROE (0,10018), SIZE (18,21147) ve AQUALITY (1,10806) değişkenlerinin tamamı için 2016 yılında daha yüksek performans gösterdiği görülmektedir (Tablo 7).

Tablo 7: Grup İstatistikleri

	Type	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ort.
ROA	MEVDUAT	17	0,01047	0,008397	0,002037
	KATILIM	5	0,00680	0,002950	0,001319
ROE	MEVDUAT	17	0,10018	0,075317	0,018267
	KATILIM	5	0,07580	0,046494	0,020793
SIZE	MEVDUAT	17	18,21147	1,344575	0,326107
	KATILIM	5	16,74500	1,049170	0,469203
AQUALITY	MEVDUAT	17	1,10806	0,231158	0,056064
	KATILIM	5	1,00240	0,126911	0,056756

Bağımsız örneklem t-testi için anlamlılık değerleri incelendiğinde ise, sadece SIZE değişkeni için Tablo 7'deki farklılığın eşit varyans varsayımı altında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (Tablo 8).

Tablo 8: Bağımsız Örneklem t-Testi

		Varyansların Eşitliği için Levene Testi		Ortalamaların Eşitliği için t-testi						
		F	Anl.	t	df	Anl. (2-kuyruk)	Ortalama Fark	Std. Hata Farkı	95% Güven Aralığı	
									Alt	Üst
ROA	Eşit varyans varsayımı	1,192	0,288	0,946	20	0,355	0,003671	0,003880	-0,004422	0,011763
	Farklı varyans varsayımı			1,513	18,921	0,147	0,003671	0,002427	-0,001410	0,008751
ROE	Eşit varyans varsayımı	0,258	0,617	0,680	20	0,505	0,024376	0,035867	-0,050442	0,099195
	Farklı varyans varsayımı			0,881	10,930	0,397	0,024376	0,027677	-0,036588	0,085341
SIZE	Eşit varyans varsayımı	0,686	0,417	2,233	20	0,037	1,466471	0,656748	0,096518	2,836424
	Farklı varyans varsayımı			2,566	8,313	0,032	1,466471	0,571400	0,157404	2,775537
AQUALITY	Eşit varyans varsayımı	0,769	0,391	0,969	20	0,344	0,105659	0,109077	-0,121871	0,333189
	Farklı varyans varsayımı			1,324	12,612	0,209	0,105659	0,079777	-0,067230	0,278548

Mann Whitney-U testi için grup sıralamaları incelendiğinde mevduat bankalarının EPS (12,18), CAPADEQ (12,18), STRUCTURE (12,12) değişkenleri için daha yüksek performans gösterdiği, katılım bankalarının ise LEVERAGE (13,60) ve ASSETG (13,00) değişkenleri için daha yüksek performans gösterdiği görülmektedir (Tablo 9).

Tablo 9: Mann Whitney-U Testi Sıralamaları

	Tür	N	Sıra Ortalaması	Sıraları Toplamı
EPS	MEVDUAT	17	12,18	207,00
	KATILIM	5	9,20	46,00
	Toplam	22		
CAPADEQ	MEVDUAT	17	12,18	207,00
	KATILIM	5	9,20	46,00
	Toplam	22		
STRUCTURE	MEVDUAT	17	12,12	206,00
	KATILIM	5	9,40	47,00
	Toplam	22		
LEVERAGE	MEVDUAT	17	10,88	185,00
	KATILIM	5	13,60	68,00
	Toplam	22		
ASSETG	MEVDUAT	17	11,06	188,00
	KATILIM	5	13,00	65,00
	Toplam	22		

Diğer yandan sınama sonuçlarının anlamlılık değerleri incelendiğinde 2016 yılı için bu farkların hiçbirinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir (Tablo 10).

Tablo 10: Mann Whitney-U Test İstatistikleri

	EPS	CAPADEQ	STRUCTURE	LEVERAGE	ASSETG
Mann-Whitney U	31,000	31,000	32,000	32,000	35,000
Wilcoxon W	46,000	46,000	47,000	185,000	188,000
Z	-0,902	-0,901	-0,824	-0,824	-0,588
Asymp. Anl. (2-kuyruklu)	0,367	0,367	0,410	0,410	0,557
Tam Anl. [2*(1-kuyruklu Anl.)]	0,401	0,401 ^a	0,446 ^a	0,446 ^a	0,595

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmanın amacı, küresel finans krizinin ardından artan alternatif bir finansman sistemi arayışının sonucu olarak tekrar yaygın olarak ele alınan faizsiz bankacılık sisteminin geleneksel bankacılık sistemi karşısındaki performansını kamu katılım bankaları da 2015 sonrası sisteme dâhil olduktan sonra Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar açısından ele almaktır. Dolayısıyla çalışma için sadece 2016 dönemi için 5 katılım, 17 mevduat bankasının yıllık mali tablo verileri ele alınmıştır.

Analiz sonucunda mevduat bankalarının kârlılık, sermaye yeterliliği, özkaynak oranı, aktif kalitesi gibi değerleri daha yüksek çıkarken katılım bankalarında da kaldıraç oranı aktif büyümesinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte bu değerlerin hiçbirinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla 2016 yılında mevduat bankalarının katılım bankalarına kıyasla performanslarının daha yüksek olduğu istatistiksel olarak söylenememektedir. Anlamlı olmamakla birlikte tüm kârlılık değerlerinin katılım bankalarında daha düşük çıkması ve aktif büyüme hızının daha yüksek çıkması ile aktif kalitesi oranının ortalama değeri ise katılım bankalarının çalışma prensibinin kâr maksimizasyonu değil, risk ve kârın paylaşımı olması ile toplanan fonların ihtiyaç duyan birimlere aktarılacak reel ekonomiyle bağlantının artırılması anlayışıyla örtüşmektedir. Yine aktif büyüme hızının katılım bankalarında daha yüksek ortaya çıkması ise sisteme yeni dâhil olan kamu katılım bankalarının kuruluştan sonraki esas faaliyetlerini gerçekleştirdikleri yıl ile analize konu olan dönemin aynı yıl olmasından kaynaklanıyor olabilir. Konunun sonraki dönemler için tekrar ele alınması sonraki analizlerde daha anlamlı bulgular elde edilmesini sağlayacaktır. Analiz sonucunda, sadece aktif büyüklüğü açısından, mevduat bankalarının eşit varyans dağılımı varsayımı altında istatistiksel olarak anlamlı ve daha yüksek değerlere sahip olduğu görülmüştür.

Güçlü istatistiksel dayanaklar bulunamamakla birlikte çalışmanın sonuçları aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Kârlılık açısından mevduat bankalarının performansı katılım bankalarından daha yüksektir. Bu bulgular, Doğan (2013) ve Sakarya ve Kaya (2013)’nin çalışmalarıyla tutarlılık göstermektedir.
- Sermaye yeterliliği, özkaynak oranı, aktif kalitesi ve aktif büyüklüğü açısından mevduat bankaları daha iyi performans göstermektedir.

• Kaldıraç oranı ve aktif büyüme oranı katılım bankalarında daha yüksektir. Buna göre analiz döneminde katılım bankalarını aktiflerini büyütmeyle birlikte bu büyümenin toplanan mevduatlardan kaynaklandığı söylenebilir. Analiz döneminin kamu bankalarının faaliyete geçtiği dönemle örtüşmesi dolayısıyla bu sonuç beklenen bir durumdur.

• Aktif büyüklüğü dışında diğer değişkenler açısından bankalar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu bulgular, Milhem ve Istaiteyeh (2015), Aman, Sharif ve Arif (2016) ve Uddin, Ahsan ve Haque (2017)'in bulguları ile tutarlılık göstermektedir.

Araştırma konusu, ilerleyen yıllarda daha fazla gözlem değerinin dikkate alınmasıyla veya parametrik analizler yürütmeye imkân veren yöntemler ve değişkenler dikkate alınarak geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akten Çürük, S. (2013). İslami Finansın Türkiye'deki Gelişimi, Mevcut Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Alrifai, T. (2015). *Islamic Finance and the New Financial System*, Wiley Finance Series, Singapore.
- Aman, A., Sharif, S. and Arif, I. (2016). “Comparison of Islamic Banks with Conventional Banks: Evidence from an Emerging Market”, *Journal of Management Sciences*, 3(1): 24-33.
- Amba, M.S. and Almukharreq, F. (2013). “Impact of the Financial Crisis on Profitability on the Islamic Banks vs. Conventional Banks – Evidence from GCC”, *International Journal of Financial Research*, 4(3):83-93.
- Atar, A.(2017). “Başlangıcından Günümüze Dünyada ve Türkiye’de İslâmi Bankacılığın Genel Durumu”, *Journal of History Culture and Art Research*, 6(4): 1029- 1062.
- Bağcı, H. (2013). Ticari Bankalar ile Katılım Bankalarının Kârlılık Performanslarının TOPSİS Yöntemi ile Karşılaştırılması, *Yüksek Lisans Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) (2014). “T.C. Ziraat Bankası A.Ş.'nin katılım bankası kurmasına izin verilmesine ilişkin Kurul Kararı”, https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Duyurular/BDDK_Kurul_Kararlari/135416046.pdf (08.02.2018).
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) (2015). “Vakıf Katılım Bankası A.Ş. unvanlı bir katılım bankası kurulmasına izin verilmesine ilişkin Kurul Kararı”, https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Duyurular/BDDK_Kurul_Kararlari/139286205.pdf, (08.02.2018).
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) (2017). “Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri”, https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/TBSSGG/16430tbs_temel_gostergeler_doc_turkce.pdf, (08.02.2018).

- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), “İstatistik”, https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Istatistiki_Veriler/Istatistiki_Veriler.aspx, (26.01.2018).
- Bildirici Çalık, E. ve Aygün, M. (2017). “Geleneksel Bankalar İle Katılım Bankalarının Finansal Performanslarının Basel III Kriterleri Açısından Kıyaslanması”, *Journal of Current Researches on Business and Economics*, 7(2): 47-64.
- Bitar, M., Hassan, M.K., Pukthuanthong, K. and Walker, T. (2016). “The Performance of Islamic vs. Conventional Banks: A Note on the Suitability of Capital Requirements”, http://www.efmaefm.org/0EFMAMEETINGS/EFMA%20ANNUAL%20MEETINGS/2016-Switzerland/papers/EFMA2016_0503_fullpaper.pdf, (13.10.2017).
- Buğan, M.F. (2015). Katılım Bankaları ile Konvansiyonel Bankaların Etkinliklerinin VZA ve MALMQUIST TFV Endeksi ile Karşılaştırılması, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Di Mauro, F., Caristi, P., Couderc, S., Di Maria, A., Ho, L., Grewal, B.K., Masciantonio, S., Ongena, S. and Zaher, S. (2013). Islamic Finance in Europe, European Central Bank Occasional Paper Series, No: 146, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp146.pdf>, (08.02.2018).
- Doğan, M. (2013). “Katılım ve Geleneksel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: Türkiye Örneği”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (58): 175-188.
- Eyceyurt Batır, T. ve Güngör, B. (2016). “Türkiye’de Bankaların Kârlılık Belirleyicilerinin Katılım Bankaları ve Mevduat Bankaları Bazında Karşılaştırılması”, *Bankacılar Dergisi*, (99): 74-98.
- Gökalg, F. (2014). “Kriz Öncesi ve Kriz Sonrası Dönemler İtibariyle Katılım Bankaları ve Ticari Bankaların Kârlılığı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32: 191-201.
- Gülen, M. (2015). Bankacılık Sektöründe Kamu ve Özel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.
- Haziroğlu, T. “Katılım Bankacılığı Fikri ve Önemi”, *Yeni Şafak*, 27 Haziran 2016, <https://www.yenisafak.com/hayat/katilim-bankaciligi-fikri-ve-onemi-2487187>, (15.03.2018).
- Kalaycı, İ. (2013). “Katılım Bankacılığı: Mali Kesimde Nasıl Bir Seçenek?”, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(19): 51-74.
- Kammer, A., Norat, M., Piñón, M., Prasad, A., Towe, C., and Zeidane, Z. (2015). Islamic Finance: Opportunities, Challenges, and Policy Options, International Monetary Fund Staff Discussion Note, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2015/sdn1505.pdf>, (08.02.2018).
- Meero, A.A. (2015). “The Relationship between Capital Structure and Performance in Gulf Countries Banks: A Comparative Study between Islamic Banks and Conventional Banks”, *International Journal of Economics and Finance*, 7(12): 140-154.
- Milhem, M.M. and Istaiteyh, R.M.S. (2013). “Financial Performance of Islamic and Conventional Banks: Evidence from Jordan”, *Global Journal of Business Research*, 9(3): 27-41.

- Ng'ang'a, A.N. (2013). The Effect of Financial Structure on the Financial Performance of Conventional and Islamic Banks in Kenya, *Research Project*, University of Nairobi, Kenya.
- Özgür, E. (2007). Katılım Bankalarının Finansal Etkinliği ve Mevduat Bankaları ile Rekabet Edebilirliği”, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Parlakkaya R. ve Akten Çürük, S. (2011). “Finansal Rasyoların Katılım Bankaları ve Geleneksel Bankalar Arasında Bir Tasnif Aracı Olarak Kullanımı: Türkiye Örneği”, *Ege Akademik Bakış*, 11(3): 397-405.
- Pehlivan, P. (2016). “Türkiye’de Katılım Bankacılığı ve Bankacılık Sektöründeki Önemi”, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 31: 296-324.
- Sakarya, B. ve Kaya, Y. (2013). “Türk Bankacılık Sektöründe Katılım ve Mevduat Bankalarının Performans Farklılaşması”, *EY International Congress on Economics I, “Europe and Global Economic Rebalancing”*, 24-25 October 2013, Ankara.
- Tekin, A. (2017). “Türkiye Kira Sertifikaları ile İslami Finans Piyasalarındaki Eşdeğer Ürünler Arasında Bir Karşılaştırma”, *Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 20(2): 160-174.
- Türkiye Bankalar Birliği (TBB) (2017a). Faaliyet Raporu 2016-2017, https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7448/Faaliyet_Raporu_2016.pdf, (08.02.2018).
- Türkiye Bankalar Birliği (TBB) (2017b). Bankacılık Sisteminde Banka, Çalışan ve Şube Sayıları [https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikraporlar/ekler/896/Banka_Calisan_ve_Sube_Sayilari-Aralik_2017_\(pdf\).pdf](https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikraporlar/ekler/896/Banka_Calisan_ve_Sube_Sayilari-Aralik_2017_(pdf).pdf), (08.02.2018).
- Türkiye Bankalar Birliği (TBB), “Mali Tablolar”, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/veri-sorgulama-sistemi/mali-tablolar/71>, (26.01.2018).
- Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) (2016). Katılım Bankaları 2016, http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/Almanak_2016.pdf, (08.02.2018).
- Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB), “Sektör Bilgileri”, <http://www.tkbb.org.tr/>, (26.01.2018).
- Uddin, M.S., Ahsan, M.K. and Haque, M.A. (2017). “Comparisons of Financial Performance of Islamic Banks and Conventional Banks in Bangladesh”, *ABC Research Alert*, 5(2): 09-20.